

Lublin, dnia 29 sierpnia 2024 r.

Dr hab. Anna Tunia, prof. KUL
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji

Recenzja rozprawy doktorskiej

Izabeli Jankowskiej-Prochot pt. *Środki zabezpieczające i metody postępowania ze sprawcą o charakterze ochronnym w polskim i irlandzkim prawie karnym*, Rzeszów 2024, ss. 346, napisanej w Kolegium Nauk Społecznych Uniwersytetu Rzeszowskiego pod kierunkiem dr. hab. Jerzego Nikolajewa, prof. UR

1. Temat pracy oraz przedmiot badań

Doktorantka w pierwszych słowach Wstępu odnosi się do charakteru pracy – wskazując na doniosłość oraz przydatność podejmowanych przez siebie badań komparatystycznych, a dopiero później omawia jej zakres tematyczny, brzmienie tematu, cel oraz strukturę. Recenzent również w pierwszej kolejności omówi zawilości oraz konsekwencje podjęcia badań komparatystycznych w odniesieniu do dwóch – jak się wydaje – niekompatybilnych systemów prawnych.

Z pierwszych akapitów wstępu pracy nie do końca wynika, czy Autorka traktuje komparatystykę jako jedną z metod badawczych, czy też jako odrębną naukę lub nawet dziedzinę prawa. W pierwszym akapicie wstępu Autorka stwierdza bowiem, że „komparatystyka prawnicza (...) już od początków XX wieku uchodzi za niezwykle cenioną metodologię naukową”, ale już w kolejnym akapicie wstępu pisze, że „badania naukowe w obszarze prawa porównawczego (...) pozwalają na rozwiązywanie problemów międzynarodowych”. *Nota bene*, oba poglądy miałyby swoje uzasadnienie – zważywszy, że w doktrynie prawa jest co do tego spór, a traktowanie prawa komparatystycznego jako odrębnej nauki posiada swoich zwolenników (zob. m. in. R. Tokarczyk, *Komparatystyka prawnicza*, Warszawa 2008, s. 25). Kwestia powyższa w dużej mierze zostaje przez Autorkę wyjaśniona na stronie 14 Wstępu, gdzie mowa jest z kolei o „podejściu prawnoporównawczym”, jednakże z kontekstu tej wypowiedzi wynika, że „porównywanie wybranych rozwiązań

legislacyjnych” stanowi dominującą w pracy metodę naukową.

Badania porównawcze pozwalają na zbadanie podobieństw i różnic między analogicznymi instytucjami prawa w poszczególnych państwach – a w efekcie na ustalenie różnic i podobieństw między poszczególnymi systemami. Przez wieki uważano, że porównywać należyto, co porównywalne. W klasycznym podejściu, wybierając systemy prawne do porównywania, kierowano się kluczem przynależności systemu do danej rodziny prawa, posiadającej wspólne korzenie oraz analogiczne instytucje prawne. Ten kanon został w swoim czasie podważony – co Autorka szczegółowo omawia na stronie 7 i 8 swojej dysertacji, konkluzyjnie stwierdzając – z powołaniem się na francuskiego badacza prawa porównawczego Marca Ancela – że *„współczesny nurt badań komparatystycznych, z którym w pełni utożsamia się autorka niniejszej dysertacji, opiera się na przekonaniu, że istnienie pewnej jednorodności rzeczy i zjawisk w poszczególnych ich grupach rodzajowych nie tylko nie stwarza przesłanek porównywania, ale wręcz wyklucza jego celowość i potrzebę. Oznacza to zatem, że nie należy rezygnować z przeprowadzania porównań i z badania konfrontacji między przeciwstawnymi systemami, bo konieczność poznawania istniejących między nimi różnic jest ze wszech miar uzasadniony”*.

Recenzent pracy podchodzi z szacunkiem oraz ze zrozumieniem – zarówno do przyjętych założeń, jak też do wyboru przedmiotu badań, tj. podjętego zamiaru porównania określonych instytucji z zakresu prawa karnego – w tak zróżnicowanych względem siebie systemach prawa, jakimi są: kontynentalny system prawa polskiego oraz – w znacznej mierze – precedensowy system prawa irlandzkiego. Nie mniej jednak stwierdza, że jego realizacja napotyka na ogromne, a być może nawet niepokonalne, trudności związane z precyzyjnym oraz zgodnym z zasadami logiki formalnej opisem stanu rzeczy. Wyraża też wątpliwość, czy przy tego rodzaju zamierzeniu, precyzyjne ukształtowanie tematu oraz struktury pracy jest możliwe bez wprowadzenia oraz zdefiniowania stosownych „metapojęć” (tj. pojęć wspólnomianownikowych, które będą mogły odnosić się jednocześnie do obu systemów prawa).

Powyżej przedstawione uwagi, wątpliwości oraz obawy w pełni materializują się w odniesieniu do brzmienia tytułu recenzowanej dysertacji. Zauważa się bowiem dysonans we wzajemnej korelacji przedmiotu oraz zakresu badań z brzmieniem tematu pracy – i to, aż w dwóch aspektach. Przede wszystkim – stosując kryteria logiki formalnej – z brzmienia tematu wynika, że środki zabezpieczające oraz metody postępowania ze sprawcą o charakterze ochronnym występują zarówno w Polsce, jak i w Irlandii – albowiem zarówno co do wyliczonych instytucji, jak i wskazanych krajów, zastosowano koniunkcję („i”). Tymczasem,

jak zostało stwierdzone m. in. na stronie 288 dysertacji, w rozprawie „*podjęto próbę oceny, czy występujące w Irlandii wybrane kary o charakterze wolnościowym, określane mianem metod postępowania ze sprawcą (method of treatment), pełnią zbieżne funkcje, a ich zakres podmiotowy jest co do zasady zbliżony z polskimi środkami zabezpieczającymi o charakterze podstawowym i zabezpieczającym*”.

Przedmiotowy dysonans uwidacznia się także w tym, że użyte w tytule pracy określenia „*środki zabezpieczające i metody postępowania ze sprawcą o charakterze ochronnym*” wskazują jednoznacznie na wyłącznie karnomaterialny charakter badań. Gdyby bowiem Autorka chciała tytułem pracy objąć aspekty karnoprocesowe, użyłaby sformułowania „*środki zabezpieczające i metody postępowania ze sprawcą o charakterze ochronnym oraz ich stosowanie*”. Ze wstępu pracy (jak też i z jej treści) dowiadujemy się jednak, że „*dla jasności wyводу (...) konieczne było analizowanie kwestii karnomaterialnych ale także odwołanie do rozwiązań proceduralnych i karno-wykonawczych*”.

Odnosząc się sumarycznie do wyboru przedmiotu badań oraz brzmienia tematu pracy stwierdzić należy, co następuje.

Zakres przedmiotowy dysertacji został określony precyzyjnie i prawidłowo, a podjęte badania cechuje oryginalność – co wynika z faktu, że problematyka dotycząca środków zabezpieczających i metod postępowania ze sprawcą w ujęciu komparatystycznym nie była dotychczas w polskiej literaturze prawniczej podejmowana. Temat pracy (o ile wiemy już, co Autorka miała na myśli) – co do zasady – uznać należy za zgodny z przedmiotem badań. Przy jego sformułowaniu zabrakło jednak refleksji, że jego brzmienie nie jest wolne od niejednoznaczności, a nawet, że jego logiczna egzegeza dokonywana z pominięciem wszelkich kontekstów wynikających z treści pracy, prowadzić może do wniosków, które nie były intencjonalnie przez Autora zamierzone.

2. Cel pracy oraz problemy badawcze

Zgodnie z deklaracją Autorki zamieszczoną we Wstępie celem pracy było udzielenie odpowiedzi na sześć pytań badawczych:

- 1) jakie są prawne kryteria wyłączenia lub ograniczenia odpowiedzialności karnej z powodu określonych zaburzeń stanu psychicznego w Polsce i w Irlandii?,
- 2) jakie formy reakcji prawnokarnej wobec zaburzonych sprawców i czynów zabronionych przewidują polski i irlandzki ustawodawca karny?,
- 3) czy istniejące w polskim i irlandzkim prawie karnym instrumenty prawnokarne pozwalają na właściwe zabezpieczenie społeczeństwa przed zaburzonymi sprawcami

- czynów zabronionych?,
- 4) jaki jest zakres podmiotowy polskich środków zabezpieczających i irlandzkich metod postępowania ze sprawcą?,
 - 5) czy poza środkami zabezpieczającymi i metodami postępowania ze sprawcą o charakterze ochronnym polski i irlandzki ustawodawca przewidują inne środki penalne wobec zaburzonych sprawców przestępstw?,
 - 6) czy zakres podmiotowy polskich środków zabezpieczających i irlandzkich metod postępowania ze sprawcą o charakterze ochronnym jest zbliżony?

Jakkolwiek cel pracy można było zapewne ująć w bardziej skondensowany sposób, to jednak zastosowana przez Autorkę forma wyrazu w pełni zasługuje na akceptację, gdyż postawione pytania są konkretne i precyzyjne – z tą wszakże uwagą krytyczną, że pytania czwarte oraz szóste posiadają tę samą zawartość treściową.

Doktoranta stawia pytania oraz formułuje odpowiedzi. Sześć odpowiedzi na postawione powyżej pytania uznane zostały za tezę (tezy) pracy. Znamienne jest to, że na pytania czwarte i szóste padły różne odpowiedzi.

Z celami oraz tezami pracy skorelowane zostały problemy badawcze, które wyliczone zostały na stronie 12 pracy (zawarto tam pięć problemów badawczych). Problemy te sformułowane zostały w formie pytań. Dwa spośród z tych pytań (3 i 4) jest tożsame treściowo z dwoma celami pracy. Kolejne dwa (2 i 5) uszczegóławiają postawione cele. Natomiast jeden z problemów badawczych (1) ma charakter bardziej ogólny i dotyczy potrzeby zbadania podstawowych różnic między polskim a irlandzkim systemem prawnym.

3. Systematyka pracy

W pracy wyodrębniono wstęp, zakończenie oraz pięć rozdziałów merytorycznych.

Rozdział pierwszy ma charakter wprowadzający. Przedstawiono w nim w sposób syntetyczny, a następnie porównano, podstawowe kwestie systemowe dotyczące w szczególności źródeł prawa oraz zasad postępowania karnego – wykazując różnice i podobieństwa pomiędzy porównywanymi modelami procesu karnego w Polsce i w Irlandii.

Należy z uznaniem przyznać, że przedstawiona w tej części pracy synteza jest nadzwyczaj udana. Autorka w sposób jasny i zrozumiały, a jednocześnie pogłębiony, scharakteryzowała te elementy systemowe, które mają najistotniejszy wpływ na ukształtowanie danego modelu. Zauważyć też należy, że Doktorantka żadnego z porównywanych modeli nie gloryfikuje (obiektywizm), wskazując, że każdy z nich posiada rozwiązania, które świadczą o wyższej kulturze prawnej, jak też i mankamenty, których w

opozycyjnym modelu się nie stwierdza.

Uznanie zawartości treściowej rozdziału wstępnego za udaną nie idzie w parze z taką samą oceną odnośnie kwestii dotyczącej jego systematyki. Przede wszystkim tytuł tego rozdziału uznać należy za niefortunny. I to z dwóch powodów. Po pierwsze, w rozdziale tym nie zostały *de facto* przeanalizowane systemy prawa w Polsce i w Irlandii, gdyż tego rodzaju opracowanie musiałoby liczyć wiele tysięcy stron. Po drugie, tytuł każdego rozdziału powinien nawiązywać do tematu pracy oraz stanowić jego realizację. Ten nie nawiązuje. Analogiczny zarzut można postawić każdemu z tytułów podrozdziałów rozdziału wprowadzającego.

Rozdział drugi (II) zatytułowany został: „*Prawne kryteria wyłączenia lub ograniczenia odpowiedzialności karnej z powodu określonych zaburzeń stanu psychicznego*”. Jego brzmienie wskazuje zatem, że zilustruje on kwestie materialnoprawne dotyczące zdolności pokierowania swoim postępowaniem przez sprawcę czynu zabronionego. Tymczasem kwestiom materialnoprawnym poświęcono w nim zaledwie trzy strony – w podrozdziale zatytułowanym: „*Podmiotowa zdolność do przypisania winy oraz podstawy do wyłączenia ograniczenia winy sprawcy*” (II.2). Pozostałe dwa podrozdziały dotyczą natomiast kwestii karnoprosesowych: opiniowania sądowo-lekarskiego (II.3) oraz roli biegłego w procesie karnym (II.4). Podrozdziały te nie mają zatem logicznego powiązania z tytułem rozdziału, a tytuł ostatniego z podrozdziałów – dodatkowo – nie nawiązuje do tematu pracy.

Nota bene zauważyć należy, iż materialnoprawne rozważania dotyczące zagadnienia niepoczytalności kontynuowane są w podrozdziale piątym rozdziału trzeciego (III.5), dotyczącym form reakcji prawnokarnej wobec zaburzonych sprawców czynów zabronionych.

Rozdziały od trzeciego do piątego (III-V) stanowią *stricte* realizację tematu pracy – czyli dotyczą bezpośrednio środków zabezpieczających oraz metod postępowania ze sprawcą o charakterze ochronnym. Przy ich wyodrębnieniu nie zastosowano jednak kryterium rzeczowego. Dwa ostatnie rozdziały (IV i V) zostały zatytułowane tak samo (*idem per idem*). W tytułach obu tych rozdziałów na określenie środków zabezpieczających użyto określenia „*narzędzia polityki kryminalnej*”. To określenie – oczywiście – nie jest błędne, ale jakby pochodzące z innej dziedziny. Z kolei w tytule rozdziału trzeciego (III) użyto określenia „*formy reakcji prawnokarnej wobec zaburzonych sprawców przestępstw*”. Wszystkie te określenia znaczą jednak to samo.

Różnorakie zastrzeżenia można też kierować w odniesieniu do tytułów wielu podrozdziałów. Często tytuły te są zbyt obszerne. Nie zawsze precyzyjnie informują o zawartości danego podrozdziału. Natomiast podrozdział trzeci w rozdziale trzecim (III.3)

brzmi właściwie tak samo jak tytuł pracy. Co więcej – brzmi on lepiej niż tytuł pracy, gdyż ustrzeżono się w nim błędu logicznego, o którym mowa była w pierwszym punkcie niniejszej recenzji.

Podsumowując zatem powyższe uwagi stwierdzić należy, że systematyka recenzowanej pracy jest jej najsłabszą stroną. Jakkolwiek recenzent wyraził już powyżej swój pogląd, że porównywanie dwóch całkowicie różnych systemów prawa napotyka na ogromne, a być może nawet niepokonalne trudności związane z precyzyjnym oraz zgodnym z zasadami logiki formalnej opisem stanu rzeczy. Jednakże wyraża też przekonanie, że wszystkie treści zawarte w pracy dałoby się poukładać i ponazywać znacznie lepiej.

4. Ocena wykorzystanych źródeł i literatury

Na końcu pracy zamieszczono:

- wykaz bibliografii (literatury), który liczy 336 pozycji,
- wykaz aktów prawnych – z podziałem na polskie akty prawne i irlandzkie akty prawne,
- wykaz orzecznictwa – również z podziałem na orzecznictwo polskie oraz orzecznictwo irlandzkie.

W przypadku opracowań wskazywano miejsce i czas wydania poszczególnych jednostek, zaś w przypadku aktów prawnych oraz orzeczeń – właściwe publikatory. Przy ustawodawstwie polskim powoływano odpowiednie pozycje Dziennika Ustaw, zaś przy ustawodawstwie irlandzkim wskazywano z kolei odpowiednie pozycje w elektronicznej Księdze Statutów Irlandii (eISSB), opracowanej i prowadzonej przez Biuro Prokuratora Generalnego Irlandii. W przypadku orzeczeń sądów polskich wskazywano zarówno publikatory tradycyjne (OSNK, OSNKW, „Prokuratura i Prawo”), jak też adresy w Systemie Informacji Prawnej Lex – o ile dane orzeczenie było w tym systemie opublikowane. Z kolei w przypadku orzeczeń sądów irlandzkich wskazywano wprost linki do elektronicznych tekstów poszczególnych judykatów opublikowanych na globalnej platformie analityki prawnej vLEX.

Wszystkie odesłania do analogowych i elektronicznych wersji poszczególnych aktów prawnych oraz orzeczeń są sporządzone starannie – co umożliwia łatwe dotarcie do tekstów źródłowych (także do wersji polskojęzycznych, a tym samym ewentualną weryfikację badań (sprawdzalność badań).

Pewne obiekcje rodzą się w związku z przyjętym kryterium prezentacji poszczególnych źródeł. Jak wiadomo, możliwe są trzy kryteria: chronologiczne, hierarchiczne oraz alfabetyczne. W wykazie normatywów zastosowano jednocześnie dwa pierwsze kryteria.

Natomiast w wykazie orzeczeń, zarówno polskie, jak i irlandzkie judykaty zostały wykazane alfabetycznie. W konsekwencji zaburzone zostało kryterium hierarchiczne – i to do tego stopnia, że wyroki Trybunału Konstytucyjnego znalazły się na samym końcu wykazu – za postanowieniami sądów apelacyjnych, postanowieniami Sądu Najwyższego, uchwałami Sądu Najwyższego, wyrokami sądów apelacyjnych oraz za wyrokami Sądu Najwyższego.

Istotnym mankamentem sporządzonych wykazów jest to, że:

- w wykazie nie zamieszczono wszystkich ustaw, które były powoływane w pracy (np. Section 11 Competition Act, 2002, Number 14 of 2002 Irish Statute Book, s. 44; Criminal Justice Act, 1984, Number 22 of 1984 Irish Statute Book, s. 50; Criminal Law Act, 1997, Number 14 of 1997 Irish Statute Book, s. 52; Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, s. 78; Criminal Procedure Act, 2010, Number 27 of 2010 Irish Statute Book, s. 92; Ustawa z dnia 20.02.2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, s. 103);
- w wykazie nie zamieszczono wszystkich orzeczeń, które były wykorzystywane w pracy (np. wyrok TK z dnia 28.06.2000 r., K 25/99, s. 22; wyrok TK z dnia 1.12.1998 r., K 21/98, s. 23; wyrok TK z dnia 27.04.2005 r., P 1/05, s. 24; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17.05.2017 r., V CSK 466/16, s. 27; orzeczenie w sprawie Cullen v. Clarke z dnia 1.01.1964 r., s. 54; orzeczenie w sprawie The People (DPP) v. Kelly (s. 88); orzeczenie w sprawie The People (DPP) v. Al. Adheem, s. 88; orzeczenie w sprawie R. v. Harris and Others, s. 90; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27.02.2008 r., IV KK 20/08, s. 118);
- w wykazie nie uwzględniono w ogóle aktów prawa międzynarodowego, europejskiego oraz Unii Europejskiej, chociaż w treści pracy poddawane one były analizie (np. Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzona w Rzymie 4.11.1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2, s. 33) Traktat z Lizbony o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską podpisany w Lizbonie 13.12.2007 r., s. 25; Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych, otwarty do podpisu w Nowym Jorku 19.12.1966, s. 53; Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych sporządzona w Nowym Jorku 13.12.2006 r., s. 144);
- w wykazie nie uwzględnione zostało orzecznictwo trybunałów europejskich, na które w treści pracy powoływano się (np. wyrok TSUE z dnia 5.02.2007 NV Algeme Transport v. Nederlanden administratie der belastingen, s. 25; wyrok

TSUE z dnia 15.07.1964 Flaminio Costa v. E.N.E.L., s. 25; wyrok ETPC z 5.11.1981, s. 144);

- w wykazach źródeł nie uwzględniono dokumentów wytwarzanych w trakcie procesów legislacyjnych, które były powoływane i analizowane w pracy (np. The Law Reform Commission, Consultation Paper on Sentencing, Karch 1993, s. 12 oraz 122; Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Sejm VII Kadencji, druk sejmowy nr 2393, s. 103 oraz 139; Law Reform Commission, Report Suspended Sentences, LRC 123-2020, s. 123).

Końcowo zaznaczyć także należy, że również niektóre pozycje literatury, które wielokrotnie powoływane są w treści pracy nie znalazły się w wykazie bibliografii (np. cytowana m. in. w przypisach 3 i 9 publikacja R. Tokarczyka, *Komparatystka prawnicza*, Warszawa 2008).

5. Ocena zastosowanych metod pracy naukowej

Autorka dość obszernie i wyczerpująco wyjaśnia w obszernym Wstępie na czym polega jej „podejście” komparatystyczne – odwołując się przy tym do koncepcji takich teoretyków prawa porównawczego, jak M. Ancel, R. Tokarczyk czy M.D. Dubber. W istocie jedną z najważniejszych umiejętności potrzebnych do porównywania systemów prawnych zasadniczo różniących się od siebie jest wiedza, co z czym należy porównywać. Ta wiedza ma swoje podłoże i musi wynikać z ogólnej – i to gruntownej – znajomości porównywanych systemów.

Wydaje się, że Doktorantka tę wiedzę posiada. Porównując polskie środki zabezpieczające do irlandzkich metod postępowania o charakterze ochronnym, nie ograniczyła się jedynie do środków, które w sposób wyraźny zostały do takich zaliczonych w ustawie. Określając – na potrzeby niniejszej dysertacji – zakres pojęciowy terminu „metody postępowania ze sprawcą o charakterze ochronnym”, aksjomatycznie założyła, że wykracza on poza swoje leksykalne znaczenie, i dlatego też uznała, że winien on być odczytywany w kontekście funkcji, jaką pełni na gruncie ustawy lub orzecznictwa sądowego. W konsekwencji uznała, iż materię porównawczą stanowić powinien „każdy zinstytucjonalizowany przez irlandzkie prawo karne sposób reakcji na fakt popełnienia czynu zabronionego przez w jakiejś mierze zaburzonego sprawcę, niezależnie od jego formalnoprawnego zaszeregowania”.

Jak wskazuje Autorka, oprócz podejścia prawno-porównawczego, „metodami

uzupełniającymi były: metoda historyczno-prawna, analiza dokumentów, dogmatyczno-prawna, teleologiczna oraz wykładnia językowa i literalne znaczenie normy”.

Odnosząc się do powyższego, stwierdzić należy, iż w przywołanej wypowiedzi Doktoranta niepotrzebnie „namnożyła bytów”, bowiem wykładnia dogmatyczno-prawna polega na stosowaniu wykładni obowiązującego prawa – a zatem musi ona uwzględniać także wykładnię teleologiczną, a tym bardziej wykładnię językową, która właśnie polega na odczytywaniu „literalnego znaczenia normy”. Natomiast „analiza dokumentów” przydatna jest w badaniach kryminalistycznych, których w ramach recenzowanej dysertacji nie prowadzono.

6. Ocena formalnej strony pracy

Rozprawa napisana została w sposób poprawny – zarówno w sensie literackim jak i logicznym. Podkreślenia wymaga to, że wywód jest jasny, przejrzysty i zrozumiały. Świadczy to o tym, iż jej Autor nie tylko wszystkie kwestie sobie przemyślał i poukładał w głowie, ale także włożył spory wysiłek intelektualny w to, aby jego wywód był komunikatywny.

Także pod względem edytorskim praca przygotowana została w sposób bardzo staranny. W całej pracy zauważono zaledwie kilka tzw. literówek. Nie stwierdzono też jakichkolwiek błędów w cytowaniu powoływaniu tekstów źródłowych i literatury.

Uwagi krytyczne jakie nasuwają się w tym względzie dotyczą jedynie pewnej usterki technicznej, która powstała zapewne na etapie wydruku pracy – bez udziału czynnika ludzkiego. Usterka ta polega na tym, że w kilkudziesięciu przypadkach nowe zdanie zaczyna się od małej litery. A oto przykłady ze strony 15:

(...) P. Wiktorska, Warszawa 2013. to pod względem (...);

(...) o charakterze celowo-prewencyjnym. i choć w ustawodawstwach (...);

(...) psychiczne lub umysłowe. do pozostałych często (...).

7. Osiągnięty rezultat badawczy oraz jakość naukowej refleksji

Autorka pracy udzieliła odpowiedzi na wszystkie pytania badawcze oraz rozwiązała wszystkie wyartykułowane we Wstępie problemy badawcze. A zatem osiągnęła zamierzony rezultat badawczy. Porównując oba systemy prawne (polski i irlandzki) w zakresie przedmiotowym wyznaczonym tematem pracy, w bardzo szczegółowy, niemal drobiazgowy sposób, wykazała wszelkie różnice oraz podobieństwa w zakresie stosowania narzędzi właściwych dla społecznej reakcji na czyn karalny popełniony przez nie w pełni poczytalnych sprawców.

Oceniając część rezultatów pracy, trzeba zgodzić się z poglądem Autorki wyrażonym w uzasadnieniu podjęcia tego rodzaju badań, tj. badań mających za swój cel porównanie dwóch zróżnicowanych systemów prawnych pod kątem funkcjonowania określonych narzędzi, czy środków penalnych (a także postpenalnych i postdeliktualnych), że o wiele cenniejsze poznawczo jest dostrzeżenie istotnych różnic systemowych, a nie stwierdzenie podobieństw. Autorka – na poziomie analizy – szczegółowo zdiagnozowała i omówiła te różnice. Jednak nie mniej cenne są różnice, które ujawniają się na poziomie syntezy – w postaci twierdzeń ogólnych charakteryzujących dany model procesu – w tym przypadku model stosowania przedmiotowych narzędzi. Niejako apogeum tych badań stanowi wniosek właśnie wynikający z syntezy – o charakterze najbardziej ogólnym. Brzmi on następująco:

„Inaczej niż w naszym kraju [w Irlandii] nie ma zamkniętego katalogu metod postępowania ze sprawcą o charakterze ochronnym, precyzyjnie sformułowanych zasad ich orzekania, mających zastosowanie zarówno w postępowaniu jurysdykcyjnym, jak i wykonawczym, czy taksatywnie wskazanego katalogu sprawców, wobec których dopuszczalne jest orzeczenie tych instrumentów normatywnych. Oczywiście zjawisko to można różnie oceniać i wyciągać odmienne wnioski dotyczące wad i zalet unormowania w jednym akcie ustawodawczym systematycznie ujętej całości danego zagadnienia. Nie mniej jednak należy pamiętać, że w irlandzkim prawie karnym zakres dyskrecyjnej władzy sędziowskiej jest znacznie szerszy niż w Polsce i przy podejmowaniu decyzji dotyczącej zakresu stosowania ochronnych metod postępowania ze sprawcą może on wziąć pod uwagę zarówno argumenty prawne, jak i pozaprawne. Takie stanowisko zdeterminowane jest też faktem, że w jurysdykcjach common law na ogół z jednej strony mocno akcentuje się centralną rolę sędziego w kształtowaniu prawa i wpływaniu na politykę karną państwa, z drugiej krytycznie ocenia wprowadzenie przez ustawodawcę elementy sztywności i formalizmu do polityki karnej. Następstwem tych przekonań jest to, że stosowanie prawa przyjmuje postać argumentacyjną”.

Powyższy pogląd został przywołany niemal w całości, gdyż on sam się broni i najlepiej zaświadcza o udanych badaniach przeprowadzonych przez Autorkę recenzowanej pracy.

8. Konkluzja

Stwierdzam, iż praca doktorska Izabeli Jankowskiej-Prochot pt. *„Środki zabezpieczające i metody postępowania ze sprawcą o charakterze ochronnym w polskim i irlandzkim prawie*

karnym” spełnia wymogi, o jakich mowa w art. 187 ust. 1 – 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, gdyż stanowi ona całkowicie oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, a jej Autorka wykazała się ogólną wiedzą teoretyczną oraz umiejętnością samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

W związku z tym, postuluję o dopuszczenie ją do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Anna Tmiza